

114. *Lahal at Nitinat* (La:maho:s via Alex Thomas)¹

Hina:sitlin tsaxtqi: Ti:s ?okwi:sitlin. Tlatw'i:mah.²
 ?Oksy'aqstakin Tlapisim³ ?atltaqimlin hachy'a:k, ?ohma:tla:
Hawi:hto?is ?ohma:tla: ?o?i:ma Hawi:hto?is hachy'a:k tla?o;
 ?anama Tlapisim ?o?i: Tl'i:?ixim. ?O:ty'a:pma Tlapisim
 mo:qomlchi tl'ahiqs Xaxashk'okw y'o:qwa:ma hawi:hto?is
 ?o:tya:p mo:qimlchi tlahiqs Xaxashk'ok ts'ama:knalin
 cha:kopi:h. Hitapomin Tlin?owis⁴ ts'a?olama wi:qsi: ?athi:.
 Hisoltatlin P'a:chi:na?a ?okwintlin Mamaln'i?ath?i ?oh?atin
 ?ona:ksapat hil?a:hin we?ich.

N'a:sshi?atlma ?ah?a?:atl tsiqshi?atlin ?ah?a?:atl
 ts'i:sapiqshi?atl ?i:qhokw'atlin ?anin hil?atlqin
 P'a:chi:na?a ho?atsachi?atlma tsiqy'ak wa?:atlma ?oyi
 kow'itapqon ma?asok Tl'i:?ixim, wa?:atlma ?oyi kow'itapqon
 ma?asok Tlawobe:y. Wa?:atlma ?ani hilqa: ?aya ha?om
 hink'o?:asasht ?ani ha?okwitlqin. Wi:qsi?:atlma kw'isa?:atlma
 wi:qsi?:atl. Wa?:atlah ya:l ya:ya:qpalqin,

"Wik'i:ch qwa: ?ahn'i:," wa?:atlah, "Hali:l?a:qtl'atin
 Ha:na?a tl'o?:i:ch chamolokqin qwa:qon ?anin ?a:nasaqin ?ah
 ?okwi wik'i:tqa hil Ni:ti:na?ath P'a:chi:na?a ?a:nasaqin
 chamihta hil kwi:lkwi:le?in hat'i:s?in !" wawa:mah ?ono:tl
 ?o:hqa na?o:k ha:tha:na?aqtlminh?i.

?A:thshi?atlma ?ah?a?:atl, m'alokw'atlin kw'isa?:atl.
 ?E?imshtimah ho?:ichotl ya:ya:qpalqin hini?:as?atlsi,
 ?ah?a?:atl ya:tsshi?atlah ?otsachi?atlah yi: saye?:i
 ?opw'in?is?i saye?:i ?otsachitlah yi: saye?:i ?opw'in?is?i
 saye?:i ?otsachitlah ya:tsshitl ?athi?:i. Han'ahto?atlah
 ha:t'inqshi?atlah. ?o?i?:isah katsatl qwi:ma:p'a:a:l?itq
 ts'e?i?:is?i. Kwi:lkwi:lsih?atlah wawa?:atlah kwi:kwi:la
 ?anitli:s hite?itapitlqas Ha:ne?i:kqo:s, hato?aqtlilikqas

wik?ayaqstopitlqas k'ome?:i, hayim hiy'apitlqas,
 'oksp'intlokwitlqas lim'aqsti.

"?O'ashtwe?in hita?itap'wa:?atikqas,"

wawa:mah kwi:lkwi:la ?athi?:i m'alokwa?atl?:i kw'i:sa?:atl?:i
 qwe?ish?atlah qwe?ish?at?itq?a:la Ha:na?atl'atqo: ?oyi
kanish?atlah yaqwintlqas ?a:phta:y'ochsis ts'e?:i:sa?:atlqo:
 ?oyi. Wawa:?atlah kwi:lkwi:la ?anis ya?:alsap?a:qtlqas,
 p'axsa:pitlqas ?ahn'i: k'otk'om'aqtlok Ni:ti:na?ath
 ya?:alsapitlqas Ha:ne?:i:kqo:s hite?itapitlqas Ni:ti:na?ath
 wawa:?atlah ho?:aschikw'a:l?atl qwam'a:pil?itq ts'e?:i:satl.
Tohto:hn'okwatlqo:s li?a:qath tl'i:kapatlqo:s tohto:hn'ok
 li?a:qath so?:atlsi so:y'akokqas Ha:na?aqy'ak hoksa:?atlah
 qwam'a:p'it?itq ts'e?:i:satl, ts'aqi:tsp'ichi?atlqo: ?ish
 ts'awa:k ts'e?:i:satl, ts'aqi:tsp'ichi?atlqo: ?ish ts'awa:k
 ts'e?:i:satl, ?ah?a:?atlqo:s ch'in?i?atl ya:
 ta:tssisatltskwi?i hishok.

"Cho, hite?itap'atlah Ni:ti:na?ath," wa:?atlqo:s.

?Ah?a:?atlqo:s kwi:lkwi:lshi?atl ?i:h?atlsi ?o:simch'atl
 Ha:na?aqsimch nono:kw'atlah no:k ?o?oyaqh ?atlah
 yayaqwiyah?a:qtlqas Ha:ne?:i:kqo:s qwa:?amah ?ah?a: hasi:k
 mo:p'ichitlqathah hite?itaphoksa: ?okwil ts'e?:isi:s'i.
Hawi:?atlah ?ah?a: m'och'icho?atlah mo:p'ichi?atlqas
 hite?itapqath. We?icho?atlah ?ah?a:?atl ?o?i?atlah ?ani
 ho?:ich'atlqa ?ingh ?i:ghi: to:p'i hilin ?ah?a: qi:.
 Mo:chi:lshittlah qwaqwa: hat'i:s mo: ?athi:, Ha:na?aqsimch
 qwa:yi:?atl ?i:h?atl?:i m'alok ts'o?ichh'i ?okwimin ?ah?a:
 soch'achil. Soch'ap'itin we?ich hil yaqwintlqas
 ts'awa:k'atlok chamihta we?ich.

?Ah?a:?atlin sokwi?atl'at ?oqomhichi?atl ko?al himin?atl

ya₂atqin sokwitl'as₂at. Tlihshi₂atl₁ ?ah₂a:₂atl
 hini:tss₂o₁?atl'at Tl'otl'omo₂in ?oyi:qshi₂atlni hinasi₂atl₁
 W'a:y₁i⁸ qwi:tso₂okqin tlah₂atl. Hiy n'acho₂al₁?atl₁ ?aya
 qo:₂as Ni:ti:na₂ath₁! Hitinqsa₂atl Ni:ti:na₂ath₁
 hinalts'atl'alin. ?I:qhokw'atl₁ yaya:q₂i:qin hinoschis₂op'at
Xaxashk'okw'ahsm'inh₂i ha:₂in₂atin₁?oh₂atin ha:₂in₂at
 ?O:₂ochis₂at.⁹ Hiy machintlin hi:ne₂itlshi₂atlma
 Ni:ti:na₂athm'inh₂ ?o:qts'o:w'it'as₂atl. ?O?i:s₂ap'atin
 hink'o:₂asasht t'ilak. ?Ah₂a:₂atl₁ ti:₂isshi₂atl.
 Haw'a:tomin ?ah₂a: tsi:tsi:qts'in'aqqi₂atl ?ah₂a:
 wawa:lyo:chi₂atlma Ni:ti:na₂athm'inh₂i.

"Hiy ha:tha:na₂aqt₁l'amitqo:ni ya: tla:sa₂ak₂i
 Ha:na₂ap'i:kitnish!" wawa:lyat₁lma Ni:ti:na₂athm'inh₂i.

"Wa:wasatl'ichim ?ahn'i: la:kshil, ?o:₂ipsaqinqa:
 Ha:na₂a₂as," wa:₂atlah tsiqshitl.

?Ah₂a:₂atl₁, w'aq₂oq₂atatl. ?Otsachi₂atl₁ yaq₂i:qin
 histo:sqin ?atlchi:lin ?okwi ?atlp'itin we₂ich wa:tlin
 ?otsa:qshi₂atl'at chocho:kwa₂in masnakshi₂atlma yaya:qw₂i:qin
 ha:chat'i₂atl qwam'e:₂itq Ni:ti:na₂ath₁ to:pshitl₂i. Cho:
 ?ah₂a:₂atl₁ w'a:q₂oqshi₂atl Ni:ti:na₂ath₁ hachatak'atl
 qwam'e:₂itq qo:₂as t'a:tn'e₂is₂i lo:tssa:mi:h₂itla: ?oyi
 to:pshitl hachati:₂itl. ?Ah₂a:₂atlqach'a tsi:qts'inaqshi₂atl
 qwa:₂a:qtl₂itq qi:₂pilin hi:l. Qi:ma: hishiml ma₂as₂i
 Ni:ti:na₂ath₁. Cho: ?ah₂a:₂atl₁ sokwi₂atl'at machino₂atl₁
 ?ah₂a:₂atl wik'ap'atin qi:₂pil hin₂at.shi₂atl ?ah₂a:
 ha:w'i:hatl₂i lo:tssa:mi:h₂itla: ha:tha:kwatl hilh₂atlqach'a
 ?i:naxi:chi₂atl tla₂o:₂i ma₂as. Hitakwalma qi:kwa:l
 hine:₂i₂atlma qo:₂as ts'awa:k wa:₂atlma ?o:kwil ?aye₂i
 qo:₂as.

"?Inxa:₂atlma Ni:ti:na₂ath₁," wa:₂atlma qo:₂as₂i,

"tlol'atlma ?i:naxyo ho:ya:lw'it'asma," wa:?atlma.

Hitakwalshi?atlma ?ah?a:?atl tl'o:m'ahsi?atlma ch'a?ak?i,
ti?:i:. ?O'i:sw'it'as?atl'atma yaqwi:t'yapqin Xaxashk'ok.
Hinin?atlmatla: Ni:ti:na?ath ts'awa:k.

"N'e?itlsap'atl'i ?ink?i: hinchi?atlma," wa:?atlma.

?Ah?a:?atlma ?inkw'achi?atl ?ink?i: ?i:h?atl n'e?itlshitl
maht'i:i hi:lqin. No:?i?atlma hilh?atl hi:ls?ato?i.
Hi:l?ap'atin hi:ls?ato?i ya:?aln'ahatlin. Katlhshi?atlma
ho:ya:1 ?owi:htilma ha:w'ilatl ?o:y'aqtln'okma?oqtln'okma
sipto:p. Hin?itlma ?aya ho:ya:l?atl nono:kw'atl ?aye?i
qo?:as Ni:ti:na?ath. Katlhshi?atlma ha:tha:kwatl tlol?atlma
?i?:i:naxyo. Hachati?:itlma qwam'e?:itq ha:tha:kwatl
tsiqshi?atlma ts'awa:kh?atl ?i:ch'im qo?:as Ni:ti:na?ath,

"Ho:ya:ltck'in?e: ho:ya:ltck'in?i, hisimme?e:ts !" wa:?atl.

Ho:lshi?atlma ma?as?i hi:nahw'inkshi?atlma ya?aqtln'ok?itq
sipto:p. Qwa:?atlma ts'awa:kqhgo: qwa:?op milmilsh?atlma qwis
?o:ktis?atl'at yaqw'i:htil?itq qwa:?atlma ts'awa:kqhgo:
lohhlohh kwi:si:tts'inal ma?as?i. ?O:shp'alatlin wiku'o:qin
qwa:yo?al hiya:1 .?e?imqin qwa:n'ak'oh. ?Oh?a:?atlma
no?atap'atl. ?Aya:tlma qo?:as tsoma:?atlma ?i:h?i: maht'i:.
No:?i?atlmatla: ho:lshi?atl wi:napilh?atlma, .?atlp'itma
no?:itl wi:napilh. ?Ah?a:?atlma hitats'opi?atl ts'awa:k
qo?:as wa:?atlma,

"Hawi:?atl'i ho:ya:1."

No:?itl?a:qtlma no:k Shi:wish.

Hiy hishimy'o:1 Ni:ti:na?ath ?o?i:yapilma hi:lts'aqil?i

?ah?a:atlma,

"Ho:y !" wa:?atl ts'awa:kqh.

?Ah?a:atlma hachat?atlinyatl mo:p'ichitlma wa: ?ah?a:atlma
no:?i?atl tsawa:k ?ah?a:atl nono:kshi?atl qwa:?ap?itq.
Hitatassohtatl ha:w'i:hatl ?atla hi:hinki:ts.
Mo:p'it.shitlma no:_itl ?ah?a:atlma hawi:?atl. ?Ah?a:atlma
p'achi?atl'at Hawi:hto?is n'opqiml ta:na. P'achi?atl'at
Tlapisim n'opqiml n'on'o:pqimlayi:?atl'atin qwam'istaqin.

"Cho:," wa:?atlmatla:, ""Anich tla?o:tla:."

?Iqsilatlmatla: ?ah?a: ho:ya:lshi?atlsla: ha:tha:kwatl'atlma
hi:hinki:ts'atl. Hawi:tltsla: ?ah?a: mo:pit. ?Iqsilatl'atin
p'a:tlp'i:chi?at n'o:n'o:pqimlatl'atintla: ?atlakwalhshi?atin
p'a:tlp'a:yat. ?Ah?a:atlma no:?i?atl yaqw?i:qin
?ah?a:atl'atin ?o:y'ahsitap'atin tsaqi:tsqimlayi:?atma
Tlapisim ?ish soch'aqiml ta:na: ?ah?a:atlina
?a:?a:tlqimlayi:?a:l?atl'at qwam'a:qin ?okwi?al Tlapisim.
?Ah?a:atlma no:?i?atl yaqw?i:itq Hawi:hto?is
?o:y'ahsitap'at y'oqwa: tsaqi:tsqimlayi:?atma ?ish sochaqiml
ta:na. ?Ah?a:atlma ?a:?atlqimlatl'at qwam'iste?itq?al. Cho:
?ah?a:atlma wa:?atl ?anich hawi:?atl,

"Chachimhiy'ap'atl'i ha?om?i," wa:?atlma sokwi?atl'atma
Xaxashk'ok?i ?otsay'apatl'at ?oppiqtll?i.

Hina:hawi?atlma ?ah?a:atl hina:hani?atl ti:?i:sy'ak.
K'ak'am'in?atlma chitak'atlma ?ani ha?okw'it'as?atlqa
wa?as?i. Hina:hawi?atl'ma ha?okshi?atl Ni:ti:na?ath.
Haw'a:atl hi:y wiwi:k?atlmalapo?atlma.

Cho: ?ah?a:yiyatlah tsiqshi?atl.

"Nana:atahmalapi'im," wa:?atlma Ni:ti:na?ath,
 "Nana:alahmalapi'im," wa:?atlma.

"Cho:, ?ah?a: qwa:?atqach'a lim'aqsti," wa:?atlah,
Kamatma*i*:qtl'ap hilokqa ?o:pow'at'in ?ahko:, ?i:qhi:?ap
qwa:?akit?itq yaqwa:tstskwi?itq ya?a:nit?itq wawa:?at ?ani
?ohokqa ?o?o:?ow'at'in ?ahko: yaqw'i:?atlqin, qwa:no:?atl?itq
hinat.shi?atl n'a:chpanachatl ?o:?ow'at'in?ak?i. Cho:,
n':atssa:tlah qwa:?atl?itqak, Ni:ti:na?e:th, ?anik
wiwi:kchil?atlokhsok no:kno:kok?itqak hinki:tsim?ak?itqak
?oy'akok?itqak hinki:tsim?ak?itqak ?oy'akok?itqak ?ah
qwaqwa:?atlqin ya:qinlqas n'an'a:chay'al n'a:atssa:tsi
?a:na:tl ?o:n'ak'oh?atlsi qwe:?i:tgak pisatokw'atl
qwa:?atlqo:we?in ?ahko: yatya:qwatstskwi?itqak y'o:qwa:,
Ni:ti:na?e:th, ?anik takwa:qhsok y'o:qwa: hista:l ya:
Ho:?i:?ath ?okl'e?:i hiyil?itqak ?ahko:, qwa:no:tliti:ch?a:la
?otsachi?atlqo: Ni:ti:na?ath ya: qwi?athqin, ?o:no:tl
qi:?atl qwa tlolst' al.¹⁰ Cho: qwa:no:tl y'o:qwa: ?ahko:
ta:kwamis Ni:ti:na?ath hi*i:s* ya: Ho:?i:?ath¹¹ ?okle?:i,
?o:no:tl qwe:?i:tg ?ani pipi:sal hiqa ?okle?:i ha:kwa:tl,
gwano:tl?itq takwamis Ni:ti:na?ath hi*i:s* ya: Ho:?i:?ath
?okle?:i. Tlol'atle?its tlol'atle?its ma?e:s
tlol'a:qtl'atlokwah ?iyaghmis walshi*i:kqo:s* ?oyi
n':atssa:tsi ?o:n'ak'oh?atl ?ah qwe:?i:tgak.

Cho:, kwikwiswa:qtl'atlah tako: ?ate?ish qwa:?akwa?ap
Mamaln'i wi:kiy'ap?a:qtl'atni qwa: ?ahko: qwa:?atiqin
wi:kiy'ap?a:qtl ?o:poshowa ha?ok ?ani tlol'atlqin
qwa:?atlqin ?ahko ?anitl'i:w'aqatlqa hiyi:l ?aye?i qoqwa:s
?o:sa:hatl ?anin ?a:yoqatlqin ha?ok," wawa:mah tsi:qtsi:qa.

Cho: ?ah?a: hi:stm'intlah ?ah?a::

Cho:, ?ah?a:?atlma tsiqshi?atl Hin'a?om ?a:?a:tiqshi?atlma

y'o:qwa:?atl Hin'a?om hiy'iqwama ?a:?a:tiga ?o?owama
?a:?a:tiga ta:na yaqna:kshitlqin. Cho: hawi:?atlma ?ah?a:
Cho: tsiqshi?atlma Ni:ti:na?ath Tl'iloxwa?a wa:?atlma,

"Wa:wasame?its wawa:tso:?a:niti:," wa:?atl'atin,
"Ha:chach'itle?its wawa:tliti:s y'o:qwa siy'a:qitqo:s
ts.shi:qtsi:qa hisi:k'a:hiti:s. ?A:nachil?a:qtl'atlah
?atiqshi?atl ha?om'i," wa:?atlma, "T'aqoqtle?its wawe:?itqak
?ahn'i: ?ani ?a:nimtqa qwa: hi?i:s Ni:ti:na?ath Ho:?i:?ath
?okle:?i. Cho: qwatla: ?ahko: hi?i:s y'o:qwa: Ho:?i:?ath
Ni:ti:na?ath nism'a:k'i."

"Ah?a:?atlma ?a:?a:tiqshi?atl ha?om'i ?anich
?oshy'akshi?atl tlol?atl ha?ok. Cho: hawi:?atlma ?ah?a:
ya:tsshi?atlma.

"?O?aktlatin hini:?as?atl. ?O*i*?atlin ?ani hilqa:
toshqak'atl hi:ls?ato?i qo:?as ha:w'i:hatl Ni:ti:na?ath.

"Cho:, wikhin Ha:ne?i:chi?atl ?" wa:?atl'atin.

"Cho:cho:, Ha:ne?i:chi?atl'in," wa:?atlah.

"Ha:ne?i:chi?atl'in," wa:?atlma?al hachatak'atl.

Qwam'a:qin chitakshi?atlah ?anin Ha:ne?i:chitl'as?atl.
?I:h?atlah chitakshi?atl ?anis hawilchatlqas
Ha:na?agsimchchatl.

Cho:, ya:tsshi?atlin ?otsachi?atlin hilh?a:gtli:ch'in.
Wi:nappi?atlin machino?atl. ?Ayi:chi?atlma qo:?as
?ayi:chi?atl, maksohtatlin tsaqi:tsqimlokwin ta:na: ?ish

hayoqwiml. ?O?okwinkshitlin W'a:yi:?ath.¹² Hitachinkshi?atlin
?ah?a:?atl wikan qi:chitl hite?itap'atlni sokwi?atlin
ta:ne?:i ?o:tsi:chi?atl. Tlakishi?atlma ya:l yayaqwinkitqin
ha:zinchi?atlma Tlo:?owis?ath*?i*¹³ ya:l.

"Hinat.shi?atl'i qwam'e:?itqak Tlo:?owis?ath ha?o?i?a:ni,"
wa:?atlma.

Maksohtatlma Tlo:?owis?ath ?owi:?atlma maksohta
?ayi:chi?atlokma tlah?atl ?ayats'as?ath ta:na:, maksohtamin
y'o:qwa: qwa?i:y'ap'atlin qwam'a:?ak?itq. Hiy,
hitachmkshi?atlntla ?i:h?atlin Ha:na?atl ! ?A?ayachink'atlin
?aya:tlma qo:?as ya:?al. ?Atlakwalin ?a:?atlakwalaschimin.
Chitak'atlah qwa:?atlqin ?o:no:tl wawa:mitqas kwi:kwi:la
Ha:na?aqsimchqas ?oyi. Qi:chinkin hite?itap'atlntla:
Tlo:?owis?ath ?o:yoqwa. Sokwi?atlntla: ta:ne?:i
?o:tsi:chi?atl. Cho: tlakishi?atlmatla: y'o:qwa
Tlo:?owis?ath.

"Cho: kwa:tl'ichak," wa:?atlmatla: y'oqwa Cha:mat'ak*?i*
P'a:chi:na?ath,¹⁴ "Ha?o?i?:in y'o:qwa: yaqin P'a:chi:na?ath,"
wa:?atlmatla y'o:qwa:.

?Ayi:chi?atlokma hitapatlma qwam'a:?akit?itq Tlo:?owis?ath
makwinksap'atlntla: ?o?omhi:chitlokwin qwam'e:?ak?itq.
Hachatak'atlma na:?o:qsta Ni:ti:na?ath.
Ha:ne?:i:chi?atlntla:. ?I:h?atlah Ha:na?atl tsoma:?atlah
Ha:na?a ! Qwa:?atlah t'apsshitltskwiqo:s hi:si:?ato ch'a?ak*?i*
?o:no:tl ?i:h?atl tl'opsimhi pipi:sathi ho:ya:l, wi:k?aqtl
hite?itl. Tlawa:?atlma n'a:sshitl ?ah?a:?atlin hite?itap'atl.
Sokwi?atlntla: ta:ne?:i ?o:tsi:chi?atl
qachts'op'it'i:tapshi?atlni.

"Hawi:atlín," wa:atlma Ni:ti:naath.

?Aha:atlín yatskwachiatl walkwachiatl. Cho:
hi:stm'intlin ?aha: ?aha:atlah wa:atl qwem'istaqin,

"Cho:, wík'atl'ichim hoa:s Ha:naa hite:itlo:se:itso:
walshítla:qtl'atlah," wa:atlah, ?aha:atlah walshiatl
ya:tsshíatlah ?otsachiatl Tsaxts'a:a.¹⁵

?Aha:atlwe:in:pal Ha:naatl wík'i:t'atlqas ?oyi
hitai:atl:pal qachts'op'u*t'i:tlwe:in:pal*. Cho: ?aha:
hi:stm'intlma hachatakshi:atlma. Qwa:ma: ?aha: Ha:naaqmis
?o:shtsokma Ha:naaqtl'at, ?oshtsokma hat'i:s:at ?o:simch'at
?ani hiteitap:a:qtl'atqa ha:tha:na:aqtlok:i ma:tmas ?anitli
hayimhiy'ap'at k'ome*i* yayaqwink'atitq. Wikcho:qhatl'atqo:
?o:simchcho: Ha:naat hi:tei:atl'at ?aha: wík'atl'at
hiteitap ?i:h:atl w'aw'imsat we: hacho:qh:atl ?aha:
Ha:neaqsimchchat sa:ch'itso:okw'ap'atl'at hi:teitap'at.
T'aqomsma ?o:simtmis.